

NUTQ BUZILISHLARI PSIXOPROFILAKTIKASIDA TURLI XIL PSIXOLOGIK O'YINLARNI TASHKIL ETISH

Islomova Ozoda Sayfiddinovna
Jizzax davlat pedagogika instiuti
Maxsus pedagogika kafedراس
Stajior-o'qituvchi

islomovaozoda956@gmail.com

Madraximova Munira Yuldash qizi
Jizzax davlat pedagogika instiuti
Defektologiya yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Anotatsiya: Ushbu maqolada nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan mashg'ulotlarda o'yin usullari hamda elementlaridan foydalanish samarali natija beradi va shu sababdan keng qo'llaniladi. Shu sababli o'yin faoliyatidan keng foydalanish orqali bolaga har tomonlama ta'sir etish mumkin. O'yin bolaning aqliy rivojlanish vositasidir. O'yin vaqtida xilma – xil aqliy jarayonlar faollashadi, o'yinning vazifa va shartlari esa diqqatni to'plash, analizatorlarni farqlash, taqqoslash, umumlashtirish jarayonlarining faollashuvining samaradorligi haqida.

Kalit so'zlar: o'yin, nutq kamchiligi, psixologik o'yinlar, fonetik idrok, motorika.

Ma'lumki nuqsonli bolalar bilan muloqotga kirishish uchun, pedagogga pedagogik mahorat juda kuchli bo'lmog'i lozim. Chunki ko'pgina nuqsonli bolalar (o'zlaridagi nuqsonlari sababli) o'zgaralar bilan muloqotga kirishishni istashmaydi, istasha ham qiynalishadi. Shuning uchun pedagog birinchi bo'lib nuqsonli bolalarga psixologik ta'sir bu- turli vositalar yordamida bolalarning fikrlari, hissiyotlari va xatti harakatlariga ta'sir ko'rsata olishi darkordir. O'yin inson faoliyatining ko'rinishlaridan biridir. Tadqiqotchilar o'yinning qadrini bola xulqini shakllantirishdagi kishining muomala chog'idagi xatti – harakatini aniqlab olishdagi ahamiyatini ta'kidladilar. O'yin bola hayotining uzviy qismidir. Bolalarning o'yin dunyosi boy va xilma – xildir. Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan mashg'ulotlarda o'yin usullari hamda elementlaridan foydalanish samarali natija beradi va shu sababdan keng qo'llaniladi. Shu sababli o'yin faoliyatidan keng foydalanish orqali bolaga har tomonlama ta'sir etish mumkin. O'yin bolaning aqliy rivojlanish vositasidir. O'yin vaqtida xilma – xil aqliy jarayonlar faollashadi, o'yinning vazifa va shartlari esa diqqatni to'plash, analizatorlarni farqlash, taqqoslash, umumlashtirish jarayonlarining faollashuvini talab etadi. Bir xildagi harakat va so'zlarning ko'p takrorlanishi bola ongida narsa va hodisalar haqidagi mustahkam bog'lanishlar hosil qiladi, muayyan fikr, xatti –

harakatlarning tarkib topishiga yordam beradi. Bolalar uchun turli xil psixologik o'yinlar va mashqlar bolalar bilan do'stona, do'stona muhit yaratishga, ishonchli munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi. Maktab va oiladagi muhit o'zgargan. O'qituvchilar sinfda intizomga ko'proq vaqt sarflashadi va bu bolalar bilan bir-biri bilan, o'qituvchi bilan muloqotga ta'sir qiladi. Aloqa ko'nikmalarini takomillashtirish va egallashning o'rniga, bolalar "nazoratdan o'tkazilmaydigan" va agressiv bo'lib qolmoqda. Oilalarda, zich hayot tufayli, muloqot uchun kamroq vaqt bor. Bolalar uchun interfaol o'yinlarni taklif qilish orqali biz ularga yangi tajriba olish, bir-birlari bilan muloqot qilishda turli tajribalar olish imkoniyatini beramiz.

Aloqa uchun psixologik o'yinlar

"Nutq qiling yoki harakat qiling ("shishaning "o'zgarishi")"

Bolalar bir doira ichida o'tirishadi, o'rtada esa shishaga solinadi. Chiqib ketish orqali shishani aylantirgan birinchi ishtirokchi tanlanadi. U shishaning bo'yni kimga ko'rsatganini so'raydi. Bu savolga to'g'ri javob berish yoki birinchi qatnashchining topshirgan vazifasini bajarishi kerak. Qizig'i shundaki, ishtirokchi savol yoki vazifani bilmaydi. Birinchidan: "gapiring yoki harakat qiling." Agar ishtirokchi savolni eshitib, unga javob bermoqchi bo'lmasa, unga ikki vazifa beriladi yoki u yo'q qilinadi (tavsiya etilmaydi).

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan olib boriladigan mashg'ulotlarda didaktik o'yinlarning ahamiyati katta, bu o'yinlarni keng qo'llash bola tafakkuri, idroki, zehni, xotirasi, irodasi, bilim olishga bo'lgan qiziqishi va ehtiyojining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bolada atrof olamni bilishga bo'lgan qiziqish ortadi, ziyakligi, ixtiyoriy diqqati, topqirligi tashabbuskorligi mustahkamlanadi. Bolalarda o'yin orqali, kattalarning xatti – harakati orqali voqe'likka munosabat shakllanadi, dunyoqarash, aqliy, axloqiy va jismoniy tomondan tarbiyalanadilar. O'yinlar o'z mazmuniga ko'ra bir necha turlarga bo'linadi: Didaktik o'yinlar; dramalashtirilgan o'yinlar; syujetli – roli; harakatli o'yinlar. Didaktik o'yinlarda bolalarning aqliy jihatdan o'stirish uchun kerakli bo'lgan muhim sifatlar hosil bo'ladi. O'yinlar bolalarning yoshiga va ruhiy rivojlanishiga qarab tanlanadi. Ta'limiy o'yinlar orqali bolada mustaqillik, faollik, ijodkorlik masalaga ongli yondoshish malakasi o'stirib boriladi. O'yin ko'rgazmalilik, oddiydan murakkabga o'tish usullari orqali olib boriladi. Tarbiyachi va logopedlar ta'limiy o'yinlarni o'tkazish davomida bola harakatini faollashtiradi, mustaqil harakat qilish qobiliyatini shakllantiradi, o'yindan to'g'ri foydalanilsa bolaning tafakkuri, nutqi, xotirasi ya'ni, aqliy tarbiyasiga asos solinadi. Ta'limiy o'yinlar orqali bolalar eshitish, ko'rish, sezish a'zolari orqali turli narsalar va ularni yasashda ishlatiladigan materiallarning xossalarini, ularni bir - biriga taqqoslashni, guruhlarga ajratishni o'rganadilar. Bolaning qo'l panjasi va barmoqlarini

harakatlantirish o'ziga xos rivojlantiruvchi ta'sirga ega. Mutaxassislarning ta'kidlashicha, qo'l va barmoqlar ishtirokidagi o'yinlar tana va ongning o'zaro bog'liqligini ta'minlaydi. Qo'lning oddiy harakatlari nafaqat qo'ning balki, lab, yuz mushaklari zo'riqlarini susaytiradi, aqliy nuqsonlarning kelib chiqishini oldini oladi, tovushlar talafuzini yaxshilashga ham yordam beradi.

Barmoqlarning mayda harakatlari bo'g'inlar artikulyatsiyasiga o'ziga xos ta'sir etadi. Barmoqlar rivojlanishi evaziga miyada nutqning ravon bolishi kuzatiladi.

Barmoqlar salomlashadilar -

Salom deymiz hammaga

Tog'a, xola, ammaga.

Hatto qo'shni hovlida

Yurgan tovuq xolaga.

O'ng qo'l bosh barmog'ining uchi navbatma-navbat avval ko'rsatkich, so'ngra o'rta, nomsiz barmoq va jimjiloq uchlariga tekkiziladi.

Diqqatini rivojlantirishga qaratilgan o'yinlar

Maqsad: Bolalarda eshituv diqqatlarini rivojlantirish. Bolalarni tovushga taqlid qilishni eshitib, qaysi o'yinchoq shunday ovoz chiqarishini aniqlashga o'rgatish.

«Top nima qichqiryapti?» o'yini

O'yinning qisqacha mazmuni: Logoped oldindan tayyorlab qo'ygan o'yinchog'ini bittadan olib, uni bolalarga ko'rsatadi, ovoziga taqlid qiladi va bolalardan bu qaysi hayvonning ovozi ekanligini so'raydi. O'yinchoqni bolalarga yashirgan joydan olib ko'rsatishdan oldin ovozini taqlid qilib ko'rsatadi va bolalardan «Topinglarchi, hozir bizga qaysi hayvon mehmon bo'lib keladi» deb so'raydi. So'ngra tarbiyachi bir bolaga boshqa xonaga o'tib, eshigini bir oz ochib qo'ygan holda birma-bir hayvonning ovoziga taqlid qilishini aytadi, boshqa bolalar esa u qaysi hayvonning ovozi ekanligini topadilar. o'yinni 5-6 marta takrorlash mumkin. Bolalarning diqqat bilan eshitishlarini kuzatib turish kerak.

Nutq apparatini rivojlantirishga qaratilgan o'yinlar

Bu mashg'ulotlarning asosiy vazifasi bolalarda nutq a'zolari, ya'ni til, lablar, pastki jag', tilchaning harakatlanishini rivojlantirishga qaratilgan.

«Shirin murabbo» o'yini

Maqsad: Tilning harakatlarini faollashtirish.

O'yinning borishi: Bolalarga murabbo yalayotgan qizning rasmi ko'rsatiladi. Qizning yuqori va pastki labiga murabbo yopishib qoldi. Qiz murabboni tili bilan yaladi. (Til harakati bilan murabboni yalash ko'rsatiladi). So'ngra bolalar ham ushbu mashqni qaytaradilar. Logoped har bir bola mashqni qanday bajarayotganini kuzatib boradi.

«Tishlarimizni tozalaymiz»

Maqsad: Tilning harakatini faollashtirish.

O'yinning borishi: Bolalar logopedga qaragan holatda bir qator bo'lib o'tiradilar. Bolalarga rasm ko'rsatiladi. «Qaranglar, bola qanday qilib tishlarini tozalayapti. Biz ham hozir sizlar bilan tishlarimizni tozalaymiz. Faqat cho'tka bilan emas, balki tilimiz bilan». Avval logoped tili bilan tishlarini tozalashni bolalarga o'zi ko'rsatib beradi. So'ngra har bir bolani oldiga chaqirib, mashqni bajarishini kuzatib boradi. Mashq bir necha marta bajartiriladi.

Fonematik idrokni rivojlantirishga qaratilgan o'yinlar

«Qizil-oq» o'yini

Maqsad: Eshituv idrokini rivojlantirish, so'zdagi tovushni aniqlash.

Jihoz: Har bir bolaga 2 tadan doirachalar (qizil va oq) beriladi.

O'yinning borishi: Logoped, bolalardan diqqat bilan quloq solishni va berilgan tovush qaysi so'zda ishtirok etayotganligini aniqlashni so'raydi. Agar so'zda tovush ishtirok etsa, bolalar qizil doirachani, agar ishtirok etmasa oq doirachani ko'tarishlari kerak.

«Baliq ovi» o'yini

Maqsad: Lug'at boyligini oshirish, tovushning so'zdagi o'rnini aniqlash.

Jihoz: Metall skrepkalar, predmetli rasmlar, qog'ozli korobka, magnitli qarmoq. Skrepkalar predmetli rasmlarga o'rnatiladi.

O'yinning borishi: Bolalar navbat bilan qarmoq, yordamida predmetli rasmlarni tuta boshlaydilar va nomlaydilar. Tegishli tovushning (masalan «R» tovushi) so'zda bor yoki yo'qligini, so'zdagi o'rnini (boshida, oxirida, o'rtasida) aniqlaydilar. To'g'ri javob uchun ochko bilan taqdirlanadi. Ochkosi ko'p bola g'olib hisoblanadi.

«S» tovushini to'g'ri talaffuz etishga qaratilgan o'yinlar

«Nasos» mashqi o'yini

Maqsad: «S» tovushini nutqga kiritish.

Bolalar «S» tovushni to'g'ri talaffuz etishlari uchun lab, til holati va havo oqimining til o'rtasidan o'tishiga e'tibor berib borish kerak. o'yinning borishi: Bolalar stulchada o'tirishadi. Logoped bolalarga shunday deydi:

— Hozir biz velosipedda sayr qilamiz. Hamma velosipedda sayr qilishni yaxshi ko'radi. Velosipedda sayr qilishdan avval uning kamerasiga havo yuborilganmi, yo'qmi tekshiramiz. Velosiped uzoq vaqt minilmaganligi sababli kamerasi bir oz bo'shab qolibdi. Unga dam (havo kiritish) berish kerak. Nasos bilan kameraga havo yuboramiz. Nasosdan chiqayotgan havo «s-s-s» deb ovoz chiqaradi. Bolalar awal birma-bir, keyin birgalikda nasos harakatiga taqlid qilib, kameraga havo yuboradilar. Kameraga havo yuborish vaqtida «s-s-s» tovushini

talaffuz qilish kuzatib boriladi. Topshiriq bir necha marta takrorlanadi, shuningdek «s-s-s» tovushi alohida - alohida, hamda birgalikda talaffuz ettiriladi.

«Qoqigul» o'yini

Maqsad: «S» tovushini bo'g'inlarda to'g'ri va aniq talaffuz etishga o'rgatish.

Metodik ko'rsatma: Bolalarga «S» tovushini ochiq va yopiq bo'g'inlarda to'g'ri talaffuz etishga o'rgatish.

O'yinning borishi: Bolalar doira shaklida o'tiradilar. Doiraning o'rtasida bitta bola turadi. O'rtada turgan bola «S» tovushini ifodalaydi va qoqigulning markazi hisoblanadi. Qolgan bolalarga logoped unli tovushlarni taqsimlaydi, ular qoqigulning oq gullaridir. Logoped o'yinimiz boshlandi, deganda «S» tovushi, ya'ni qoqigulning sariq markazi oq gullarga qo'shiladi. Bunda «S» tovushini ifodalagan bolalar oldiga kelib, ketma-ketlikda bo'g'inlarni talaffuz eta boshlaydi. «sa-so-si-su-se». So'ngra bolalar o'rin almashib boradilar. Har bir bola «S» tovushini ifodalashi zarur. Logoped bolalarning bo'g'inlarni aniq va to'g'ri talaffuz etishlarini kuzatib boradi. Unli tovushlarni ifodalovchi bolalarda ifodalayotgan tovushni eslab qolishini tushuntiradi.

«R» tovushini to'g'ri talaffuz etishga qaratilgan o'yinlar

«Qarg'alar» o'yini

Maqsad: Bolalar nutqiga «R» tovushini kiritish.

O'yinning mazmuni: Bolalar 3 guruhga bolinadilar. Birinchi guruh bolalari archalarni tasvirlab, qoilarini pastga tushirgan holda doira o'rtasida turadilar. 2-guruh bolalari qarg'alar bolib doira ichiga sakrab kirishadi va «qar-qar» deb qag'illashadi. 3-guruh bolalari kuchukni tasvirlaydilar. Logoped: «Qarg'alami ko'rib itlar yugurishdi» deganda, qarg'alami tasvirlagan bolalar qoilarini qanot qilib uchishni tasvirlab qar-qar deb qag'illashadi. 3-guruh kuchukni tasvirlagan bolalar «r-r-r» deb itlarning ovozigacha taqlid qilib irillashadi va qarg'alarni ushlab uchun doira ichiga kirishga harakat qiladilar. O'yin bir necha marta takrorlanadi va o'yinda bolalar rollarni almashadilar.

Metodik ko'rsatma: Bolalar «R» tovushini to'g'ri talaffuz etishlari qarg'a va kuchukning ovozigacha to'g'ri taqlid qilishini kuzatish.

«Z» tovushini to'g'ri talaffuz etishga qaratilgan o'yinlar

Maqsad: «Z» tovushini nutqda to'g'ri va aniq talaffuz etishga erishish.

«Chivinlar» o'yini

Maqsad: Logoped bolalar bilan qanday qilib gulzorda sayrga borganliklari haqida suhbat o'tkazadi.

Bolalar esingizdami, biz sizlar bilan gulzorda sayrga borgan edik. Kechki payt chivinlar vizillab kelib, bizni xo'p chaqqan edi. Hozir sizlar bilan «Chivinlar» o'yinini o'ynaymiz, deydi. Bolalar ikki guruhga bo'linadilar. 1-guruh bolalari

“chivinlar”, 2-guruh bolalari esa sayr qilib yuruvchilar boiishadi. Chivin boigan bolalar «z-z-z» deb, sayr qilib yurgan bolalar ketidan yugurishadi. Sayr qilib yurgan bolalar esa chivinlardan qochishga, yashirinishga narakat qilib, uylarga yuguradilar (xona burchagidagi stulchalar uycha hisoblanadi). Ular stulchalarga o‘tiradilar. So‘ngra bolalar rollarni almashadilar.

Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan o‘yinlar

Duduqlanuvchi bolalarda duduqlanishni o‘yin asosida bartaraf etish samarali kechadi. Duduqlanishni yo‘qotishda qo‘llaniladigan o‘yin metodikasi bolalardagi mohirlikni, faollikni, mustaqil muloqot usullarini shakllantirishga qaratilgan. Turli o‘yinlar tizimida bolalar o‘yin va o‘yindan tashqari, ammo odamlarning hayotiy munosabatlarini aks ettirgan hollarda o‘zini tutish qoidalarini o‘zlashtiradilar. Natijada o‘zlashtirilgan munosabat shakllari duduqlanuvchi bolalarning axloqi va nutqini qayta qurishga va nuqsonni yo‘qotishga zamin yaratadi.

Maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalarni duduqlanishini bartaraf etishda foydalaniladigan o‘yin turlari mavjud. Bularga:

- didaktik o‘yinlar;
- harakatli o‘yinlar;
- dramatisatsiyalashtirilgan o‘yinlar;
- sukut saqlash rejimiga qaratilgan o‘yinlar;
- shivirlab gaplashishga qaratilgan o‘yinlar;
- ashula aytish bilan olib boriladigan o‘yinlar kiradi.

Bolalarda duduqlanishni bartaraf etishda yuqorida ko‘rsatilgan barcha o‘yinlardan foydalanish mumkin.

Didaktik o‘yinlar

Bunda ko‘ruv, nafas, ovoz, eshitish, tovushlar tallaffuzini rivojlantirishga qaratilgan didaktik o‘yinlar o‘tiladi. 6-7 yoshli duduqlanuvchi bolalar uchun didaktik o‘yinlardan «ovozidan bilib ol», «shaharlarga sayohat», «xat» o‘yinlarini misol qilish mumkin.

Stol ustida o‘ynaladigan o‘yinlar masalan: «loto, domino, mozayka, shashka, piramida» o‘yinlari esa duduqlanuvchi bolalarning ko‘ruv va eshituv idrokini, diqqatini, mayda motorikasini, xotirasini rivojlantirishda xizmat qiladi.

Harakatli o‘yinlar. Duduqlanuvchi bolalar bilan sekin bajariladigan harakatli o‘yinlar o‘tkaziladi. Chunki bolalarda nafas va nutq su‘rati buzilmasligi kerak. Shuning uchun oddiy harakat bilan bajariladigan harakatli o‘yinlar bajariladi, ya’ni koptok, obruch, lenta, bayroqlar bilan o‘ynaladigan o‘yinlar. Bunday o‘yinlarning asosiy maqsadi bolalarning umumiy harakati va nutqini mustahkamlashga qaratilgan.

«Koptok bilan bajariladigan harakatli o‘yinlar»

1) Bolalar davra qurib turadilar, ularning har birida koptok. Logoped ko‘rsatmasiga ko‘ra ular koptokni bir qo‘lidan ikkinchi qo‘liga otib olib oladilar, osmonga otadilar, yonidagilarga uzatadilar, yarim o‘tirgan holda o‘z atroflarida dumalatadilar, koptokni tushirib yubormay qoidan qoiga eng ko‘p o‘tkazgan o‘yinchi g‘olib hisoblanadi.

2) Bolalar sanash orqali “ovchini” saylaydilar, u stulga o‘tiradi, qo‘lida 2-3 ta koptok, xushtak chalingach “quyonlar” chiziqdan ichkariga kirib “ovchi” atrofida yugura boshlaydilar, shundan keyin ikkinchi signal chalingach “quyonlar” chiziqdan tashqariga yuguradilar, “ovchi” esa ularga koptok otadi, koptok kinga tegsa u “ovchi” vazifasini bajaradigan boiadi.

Ushbu o‘yinlar nutqiy kamchiliklarni korreksiyalashda, yetakchi faoliyatni hisobga olish bilan birgalikda olib boriladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda o‘yin faoliyati, motorika, sensor soxa, lug‘at boyligi, til qonuniyatlarini egallash bola shaxsini shakllantirish jarayonida olib boriladi. Zamonaviy psixologiya erishgan yutuqlari asosida nutq buzilishlari tahlili tamoyili yondashuv faoliyati tamoyili bilan o‘zaro aloqadorlikda bo‘ladi. Bola faoliyati uning kattalar bilan o‘zaro aloqasi jarayonida shakllanadi va har bir davr uchun nutq rivojlanishi bilan bevosita bog‘liqlik xarakterlidir. Shu sababli nutq buzilishlari tahlilida bola faoliyatini baholash muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Muzaffarova, X. (2021). AQLI ZAIFLIK TUSHUNCHASI TALQINIDAGI NAZARIY XATOLARNING SALBIY OQIBATLARI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (2).
2. Музаффарова, Х. Н., & Эгамназаров, М. Ю. (2017). Махсус таълимда болалар интеллекти даражасини аниқлашда психологик-педагогик эксперимент ўтказиш технологияси. *Современное образование (Ўзбекистан)*, (7).
3. Тангирова, Д., & Музаффарова, Х. (2014). Нарушения фонетических норм, встречающиеся в речи учащихся, и пути их исправления. *Молодой ученый*, (20), 738-740.
4. Muzaffarova, X. O‘qitish jarayonida pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalari. *Bola va Zamon jurnal. T*, (2-2019).
5. Haqberdiyev, J. (2021). MAXSUS MAKTAB-INTERNATDA KOKLEAR IMPLANTLI BOLALARDA NUTQIY MULOQOTNI SHAKLLANTIRISH. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (2).

6. Muzaffarova, X. (2021). Акли заиф болаларни ташхислаш ва уни амалга оширишга қўйиладиган талаблар. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (1).
7. Djurayeva, S. (2020). Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini kompyuter texnologiyalari orqali rivojlantirish. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
8. Djurayeva, S. (2020). Kichik maktabgacha yoshdagi intellektida nuqsoni bo'lgan bolalarda ijtimoiy moslashuvni shakllantirish. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
9. Djurayeva, S. (2020). Kar bolalar boshlang'ich sinf o'quvchilari nutqining psixologik-pedagogik tavsifi. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
10. Qizi, D. S. B. (2020). KAR BOLALAR NUTQINING RIVOJLANGANLIK DARAJASI. *Science and Education*, 1(2).
11. Axrorova, S. (2021). РАННИЙ ДЕТСКИЙ АУТИЗМ И РАБОТА ПО РАЗВИТИЮ РЕЧИ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (2). извлечено от <https://matinfo.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1788>
12. Axrorova, S. (2021). ИГРА КАК СРЕДСТВО КОРРЕКЦИИ АУТИСТИЧЕСКОГО ПОВЕДЕНИЯ У ДЕТЕЙ ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ТЕРАПИИ ИГРОЙ. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1). извлечено от <https://matinfo.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/710>
13. Islomova, O. (2021). UMUMTA'LIM MAKTABLARI QOSHIDAGI LOGOPEDIYA SHAHOVCHALARI ISHINI TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA PEDAGOGIK TAVSIYALAR. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (2). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/2619>
14. Islomova, O. (2020). UMUMIY TIPDAGI MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA BOLALAR NUTQINI TUZATISHDA SIFATLI LOGOPEDIK XIZMAT. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (1)
15. Yunusov, M. (2020). KAR VA ZAIIF ЭШИТУВЧИ БОЛАЛАР ТАЪЛИМИ ЖАРАЁНИДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИМКОНИЯТЛАРИ. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 1(76). извлечено от https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/6465
16. Yunusov, M. (2021). MAXSUS TA'LIM JARAYONIDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARINING O'RNI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, 1(1). извлечено от <https://journal.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/711>
17. Yunusov, M. (2021). ESHITISH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH DARSLARIDA MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI. *Журнал Педагогики и психологии в современном образовании*, (1). извлечено от <https://journal.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1190>